

Đám cưới Việt nam

TRONG THẬP NIÊN 1960

Bài của Sương Lam

Lời thưa : Đây là loạt bài viết nói lên những quan niệm hôn nhân và những nghi thức hỏi cưới của thập niên 60 và hiện tại qua cảm nhận của người viết.

Đồng thời người viết muốn giới thiệu thời trang, nghi lễ hỏi cưới, nếp sống gia đình qua nhiều thế hệ trong đời sống của một gia đình trung lưu của xã hội Việt nam, một nét văn hóa đặc thù của Việt nam mà người con dân nước Việt nào cũng trân quý. Hy vọng quý bạn cảm thông và tìm thấy đâu đấy hình ảnh của mình, của những kỷ niệm dấu yêu ngày cũ qua những bài viết này. Xin đa tạ. (Sương Lam)

Anh đưa nàng về dinh

Chúng ta thường nghe ông cha ta nói: “Ngựa anh đi trước, võng nàng theo sau” để nói về ngày vui sướng nhất trong đời của người con trai, con gái ngày xưa là khi chàng đã đỗ “tân khoa”, rồi về làng cưới vợ, rồi “anh đưa nàng về dinh” để chung hưởng vinh hoa phú quý cho bỏ công đèn sách của chàng và của nàng đã “chất chiu thán thán cho chàng đi thi”!

Như thế trong *lục lễ* của hôn nhân thì *lễ thân nghinh* là lễ quan trọng nhất của chú rể và cô dâu, "những kẻ theo chồng bỏ cuộc vui."

Những ai đã xem phim truyện Trung quốc thường thấy cảnh cô dâu mặc áo đỏ, đội mũ cao có hoa vàng lấp lánh, có khăn che mặt, ngồi trong kiệu hoa bốn người khiêng. Chạy lon ton kề bên kiệu là bà mai miệng cười toe toét, tay vẫy vẫy chiếc khăn tay một cách vui vẻ để chứng tỏ là mình đã thành công trong việc mối mai duyên nợ. Đi trước kiệu hoa là kèn trống inh ỏi như báo cho khắp làng trên

xóm dưới biết tin vui này. Điểm đặc biệt là tôi không thấy cha mẹ cô dâu đi đưa dâu để đưa con gái của mình về nhà chồng như ngày nay. Khi đến nhà họ hàng trai, bà mai liền mời chú rể trong bộ áo cưới với chiếc hoa to tổ bố kết bằng lụa đỏ đeo ngay trước ngực, đang nôn nóng đứng trước sân nhà, đến bên kiệu hoa đá vào kiệu hoa ba cái, xong dặt tay cô dâu vào trong nhà để “*nhất bái thiên địa, nhị bái cao đường, phu thê giao bái*” trước khi chàng đưa nàng vào động phòng hoa chúc. Vui thật! Còn niềm vui nào bằng niềm vui “*động phòng hoa chúc dạ*” của tân lang và tân giai nhân nhỉ?

Sang đến phong tục Việt nam, tôi chỉ biết hình ảnh ngày tân hôn thuở xưa qua bức tranh sơn mài có hình chú rể cưới ngựa đi trước, cô dâu ngồi võng theo sau, có lợn xanh, có lễ vật heo quay, mâm quả, có người đưa đón theo sau, được treo ở phòng khách nhà tôi. Thế là đã thấy khác với phong tục Trung quốc trong phim truyện rồi, vì lễ thân nghinh lần này ở Việt nam tôi thấy có cờ bay phất phới, có chú lính thổi kèn tò te, có chú rể cưới ngựa, có cô dâu ngồi võng, có người đưa “khách sang sông” cho cô dâu đỡ buồn vì được đồng người đưa đón và ra xem. Lại càng vui hơn nữa! Nghĩ ngợi lảng quăng, tôi lại nhớ đến lễ thân nghinh đám cưới của tôi vào thập niên 1960.

Cha mẹ tôi thuộc gia đình “nệ cổ” nên tổ chức hôn lễ của tôi thật là trọng đại vì tôi là “trường nữ” trong gia đình nên phải làm cho “rình rang” để làm gương cho các cô em gái của tôi nối gót theo sau! Trước ngày cưới của tôi, bà con nội ngoại của tôi về tề tựu đông đủ ở nhà ba má tôi. Có người từ nhà quê lên đến ở nhà tôi cả tuần trước để phụ cha mẹ tôi lo liệu tiệc đãi khách, dựng lều che rạp, v.v...

Một ngày trước khi đãi tiệc cưới là ngày nhóm họ. Gia đình tôi tụ tập đầy đủ bà con nội ngoại để tôi lấy từ giã cha mẹ, bà con trước khi tôi theo “*những cô áo đỏ sang nhà khác.*” Trong ngày này, cha mẹ tôi, các cô di chú bác của tôi trao tặng tôi quà cưới với đôi lời nhắn nhủ trước khi tôi về nhà chồng. Thú thật, ngày hôm đó tôi đã khóc khi lấy cha mẹ tôi để đền ơn công lao dưỡng dục của Người và từ giã thân nhân trong gia đình tôi vì kể từ sau ngày cưới, tôi sẽ không còn ở trong căn nhà của cha mẹ tôi nữa mà tôi sẽ sống trong một mái ấm gia đình riêng tư khác của vợ chồng chúng tôi. Đúng là “*khấp như thiếu nữ vu qui nhật*”! Thật đúng như người xưa đã nói.

Ngày hôm sau là ngày cha mẹ tôi thiết tiệc đãi bà con hai họ, láng giềng, bạn bè thân hữu của cha mẹ tôi. Ngày kế tiếp theo sau là ngày chúng tôi đãi bạn bè thân hữu trẻ tuổi của chúng tôi và gia đình bên đảng trai. Như vậy là tiệc cưới của tôi được đãi hai ngày: một ngày bên đảng gái và một ngày bên đảng trai vì số lượng khách mời khá đông. Tiệc cưới của tôi không đãi ở nhà hàng mà ở trong khuôn viên của ngôi đình Chùa Ông ở sát cạnh nhà tôi. Ba tôi là một “chức sắc” quan trọng trong ban hội tề của Hội, nên đặc biệt được phép mượn và sử dụng nơi chốn rộng rãi này để làm nơi đãi tiệc cưới của tôi. Ba tôi mời một nhà hàng chuyên phụ trách tiệc cưới đến nấu nướng ngay tại chỗ vì bếp của hội đình này rất rộng rãi, đã từng là nơi nấu nướng trong các ngày lễ lớn của hội đình này nên chuyện nấu tiệc đám cưới của tôi ở nơi đây chỉ là “chuyện nhỏ.”

Dĩ nhiên không cần phải nói là tiệc cưới của tôi vui vẻ, rầm rộ lắm vì ba má tôi quen biết rất nhiều người và nơi đãi tiệc cưới lại là nơi ba tôi làm “chủ xị” nên chúng tôi tha hồ vui chơi tới giờ nào cũng được. Cũng có sân khấu cho cha mẹ tôi lên cảm ơn quan khách, cũng có màn máy cù ông, bạn của ba tôi, lên đọc thơ chúc tụng ngày hôm trước, cũng có

đàn trống xập xình và cũng có luôn màn nhảy đầm là lượt dành cho giới trẻ trong buổi tiệc cưới ngày hôm sau. Cha mẹ tôi tuy theo xưa nhưng cũng “cấp tiến” lắm nên cho phép chúng tôi được tự do vui vẻ với bạn bè trong tiệc cưới của chúng tôi.

Cha mẹ chồng của tôi lại qui tiên trước khi ông chồng tôi lấy vợ nên mọi việc nghi lễ, đãi đằng đều do ba má tôi quyết định, chúng tôi theo đó mà thi hành, miễn sao ba má tôi hài lòng là được vì ở Việt nam trong thập niên 60, quyết định của cha mẹ rất được tôn trọng, nhất là trong vấn đề hôn nhân.

Đám cưới của tôi được tổ chức dung hòa giữa hai nền văn hoá Việt nam và Âu Mỹ.

Bàn thờ tổ tiên được trang hoàng với cặp rồng phụng kết bằng trái cây do các nghệ sĩ chuyên môn ở Hóc môn phụ trách. Lư hương và cặp chum đèn loại hạng nhất được ba tôi mượn chùi rửa bóng loáng cả tuần trước, hôm nay được chưng một cách trang trọng trên bàn thờ. Xung quanh bàn thờ là những tấm lụa đỏ kết hoa rất đẹp. Nhìn vào bàn thờ tổ tiên trong ngày đám hỏi, đám cưới của tôi là biết ngay ba má tôi là người “nệ cổ” như thế nào rồi.

Gia đình, bà con tôi đều mặc áo dài khăn đóng để đi đưa dâu, nhưng cô dâu chú rể lại mặc áo quần theo kiểu Tây phương. Thế mới lạ! Đã bảo ba má tôi là người “cấp tiến” mà ỉ! Ba má tôi phụ trách về phần nghi lễ hỏi cưới, còn chúng tôi được toàn quyền chọn lựa trang phục trong ngày cưới và đãi đám bạn trẻ của tôi.

Kể cũng lạ, bây giờ các đám cưới ở Mỹ hay ở Việt nam, cô dâu chú rể thích mặc áo dài khăn đóng, nhất là cô dâu thích mặc áo dài đỏ đội khăn vành dây khi làm lễ gia tiên ở nhà, mặc áo cưới màu trắng kiểu Tây phương khi đứng đón quan khách, thay áo đầm khác khi đi chào bàn, lại thay áo đầm khác nữa khi cắt bánh cưới. Ủi chào! Cô dâu thay xiêm ôi áo như Điêu Thuyền cười lóp vậ! Trong khi đó, vào thập niên 60, đa số các cô dâu, trong đó có tôi, thích mặc áo cưới là chiếc áo dài màu trắng kim tuyến, trên đầu đội chiếc khăn voan

màu trắng theo kiểu Tây phương che phủ mặt lại. Đó là thời trang áo cưới thịnh hành nhất lúc đó.

Kiểu dáng chiếc áo dài thời đó là phải thắt eo cho thon nhỏ lại với sợi dây nhỏ may ở bên trong eo

áo, cổ áo dài phải cao 5 tấc và chiều dài áo dài phải lê thê phủ cả chiếc quần dài. Tôi phải nói nhà may Xuân, nơi tôi may áo dài cưới, chừa cho tôi một đoạn vải may áo cưới để tôi đem đến tiệm giày làm thành một chiếc xách tay và đôi giày mỗ nhọn hoặc cùng màu với chiếc áo cưới màu trắng mới đúng điệu

thời trang.

Nghi lễ đám cưới tổ chức ở nhà tôi được tiến hành theo đúng thủ tục dưới sự sắp xếp và hướng dẫn của ba tôi: trình sính lễ, làm lễ lên đèn, dâng hương cúng lễ tổ tiên, trình diện cô dâu, lạy chào ra mắt quan khách hai họ, lạy bàn thờ tổ tiên, v.v... Cô dâu e lệ, chú rể ngoan ngoãn “bảo sao làm vậy” theo lời hướng dẫn của ba tôi. Tuy nhiên, ba tôi lại muốn cho lễ cưới của tôi được trịnh trọng hơn nữa vì cha mẹ bên chồng tôi đã qui tiên từ lâu, nên thay vì làm lễ đưa dâu về nhà chồng, ba tôi lại đưa hết cả họ đàn trai, đàn gái đến Chùa Xá Lợi làm lễ cưới theo nghi lễ Phật giáo. Có thể nói đây là một nghi lễ đám cưới đặc biệt rất hiếm hoi được tổ chức theo nghi lễ Phật giáo thời đấy vì ba tôi cũng là một “chức sắc” trong Hội Phật học Việt nam ngày xưa do Cụ Mai Thọ Truyền làm Hội trưởng, nên mới xin được các vị Thượng tọa ở chùa Xá Lợi chấp thuận cho làm lễ cưới tại chùa.

Thế là tôi lên xe hoa to tổ bố hiệu Plymouth của Mỹ được kết hoa trắng ngời bên cạnh chú rể và hai cô dâu phụ là hai cô em gái của tôi, thay vì về nhà chồng, lại trực chỉ lên đường đến chùa Xá Lợi. Theo sau xe hoa là một đoàn xe hơi hơn 10 chiếc chở hai họ đàn trai, đàn gái đi đón dâu và đưa dâu. Trời lại đổ cơn mưa trên đường đến chùa. Ba má tôi cho là điềm lành vì được ơn mưa móc của trời đất ban phước lành cho đôi trẻ.

Đến chùa Xá Lợi ngang với trường nữ trung học Gia Long ngày cũ, cả đoàn gần 40 người đứng sắp hàng dài đi lên chánh điện để làm lễ cưới. Ở phía trước cô dâu chú rể và các phụ dâu qui xuống, quan khách hai họ đứng xếp hàng nam nữ phân biệt ở phía sau. Bàn thờ Phật trang hoàng hoa huệ trắng, nến đỏ, đèn đuốc sáng choang. Tượng Đức Phật màu trắng trên cao ánh mắt từ bi nhìn xuống. Các vị thượng tọa trang trọng trong những chiếc y vàng đọc kinh cầu an cho cô dâu chú rể. Quan khách hai họ chấp tay trang nghiêm lắng nghe lời cầu nguyện. Lời kinh có âm điệu vui vẻ như hòa chung niềm vui của hai họ. Cô dâu chú rể lại được “bảo sao làm vậy” : đeo nhẫn cưới cho nhau, ký tên vào sổ lưu niệm của chùa, lắng tai nghe lời dạy của vị thượng tọa chủ lễ về bốn phận vợ chồng, lạy tạ ơn Phật ban phước lành, xong rồi chú rể mới được phép gỡ chiếc khăn voan choàng mặt cô dâu, chụp hình kỷ niệm, v.v... Buổi lễ cưới chấm dứt khi ba má tôi hướng dẫn chúng tôi đến cảm tạ quý vị thượng tọa.

Trời vẫn mưa rỉ rả trong khi đoàn xe lại quay về nhà tôi để dự tiệc cưới tối nay do đàn trai khoản đãi. Tôi vẫn mặc chiếc áo dài kim tuyến màu trắng đi chào mừng quan khách, đầu vẫn đội chiếc khăn voan nhưng được vén cao lên để lộ khuôn mặt ngây thơ, tươi trẻ vì lúc đó tôi mới vừa hai mươi hai tuổi, cái tuổi vẫn còn thích mộng mơ, lãng mạn. Nhiều người khen tôi trông dễ thương lắm! Mừng quá!

Bây giờ năm 2008 đến phiên cô cháu gái tôi lấy chồng. Cô em tôi cũng tổ chức đám cưới cháu gái tôi theo nghi lễ cổ truyền giống như ba má tôi đã làm trước đây. Trên bàn thờ tổ tiên cũng có đôi rồng phụng kết bằng trái cây do thợ Hóc môn phụ trách, cũng có bộ lư hương nhang đèn sáng chói, có tám phong màu đỏ với hai chữ song hỷ và hình long phụng hai bên treo phía sau bàn thờ, cũng nghi lễ cúng bái tổ tiên, trình sính lễ và mâm quả trà rượu, cũng có màn cô dâu chú rể ra mắt quan viên hai họ, và lần này vợ chồng chúng tôi lại là người “chủ xị” sắp đặt mọi nghi thức hôn lễ vì tôi là trưởng nữ trong gia đình nên phải làm bốn phận “quyền tỳ thế mẫu.” Chú rể mặc áo dài khăn đóng màu xanh, cô

dâu mặc áo dài đỏ đội khăn vành dây đồng màu, cũng ngoan ngoãn làm y chang những gì mà vợ chồng chúng tôi đã làm 43 năm về trước trong ngày hôn lễ tại gia đình tôi.

Thời gian qua mau, hai thế hệ hai cuộc đời, lễ nghi đám cưới vẫn còn đó nhưng chắc chắn cái cảm nhận về tầm quan trọng của các nghi lễ này sẽ khác nhau nơi cô dâu chú rể thời nay và thời xưa vì mỗi thời một cách cảm nhận và suy nghĩ khác nhau.

Thời nay thanh niên nam nữ thường lập gia đình muộn màng hơn và có khuynh hướng muốn độc lập tự do hơn trong việc tổ chức hôn lễ của mình. Ngày xưa con cái được “cha mẹ đặt đâu ngồi đấy”, nhưng bây giờ thì cha mẹ lại được “con cái đặt đâu ngồi đấy” trong nhiều việc, nhất là trong hôn nhân. Ngày nay, hôn nhân không phải là vấn đề quan trọng trong đời sống của thanh niên nam nữ của thế kỷ 21 vì nhiều khi sự theo đuổi một hoài bão, một lý tưởng, công ăn việc làm, sự nghiệp, còn quan trọng hơn là hôn nhân nữa.

Tuy nhiên, dầu sao đi nữa, ai ai cũng mong cầu hạnh phúc, sống an vui trong một mái ấm gia đình có chồng vợ yêu thương nhau, có đàn con nhỏ xinh xắn ngoan hiền, có cha mẹ già bên cạnh để trông nom, đùa giỡn với con cháu. Cầu nguyện toàn thể mọi người tìm được niềm vui gia đình hạnh phúc tâm thường trong cõi trần gian phức tạp này. Mong lắm thay!

Sương Lam